

Conclusion. In the situation of etiquette apology, the most important is not the sincerity of the apologist, but his compliance with the rules of etiquette of a particular linguistic culture. Etiquette apology is an act of interpersonal communication and a speaker in such a situation is usually a person who is the executor of actual or potential malpractice action and assumes the responsibility for causing harm to the "affected". Therefore, etiquette apology can be considered a certain regulator of the communicative process.

Keywords: *etiquette apology, politeness, etiquette, malpractice action*

УДК 80:372.881.111.1

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Л.В. БЕРЕЗОВА, кандидат психологічних наук, старший викладач,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: berezova@nubip.edu.ua

ORCID: 0000-0002-8443-8442

Анотація. Проаналізовано основні особливості технічного перекладу. Переклад технічної літератури треба розглядати як з мовознавчих, так і з наукових та технічних позицій. Подано особливості градації технічної літератури та відзначається, що науково-технічна література розрахована на фахівця в даній галузі знань (або збирається в ній спеціалізуватися), тобто за своїм змістом орієнтується на вузьке коло людей. Для словникового складу наукової і технічної літератури характерне застосування великої кількості наукових і технічних термінів, тобто слів або словосполучень, що позначають наукові або технічні поняття. Розглянуто, що вирішальною умовою у виборі правильного значення багатозначного терміна при перекладі є контекст. Зазначена необхідність глибокого лінгвістичного вивчення теорії і практики перекладу наукової та технічної літератури та важливість вирішення питань перекладу не лише лінгвістичним шляхом, а й співпрацею з фахівцями даної галузі науки і техніки.

Ключові слова: *технічний переклад, науково-технічна література, контекст, словниковий склад, термін*

Актуальність. Розвиток науки й техніки в наші дні веде до більшого поширення технічного перекладу; розширення науково-технічних зав'язків України із закордонними країнами, росте інтерес до технічних досягнень нашої країни, обмін науково-технічною літературою – все це сприяє тому, що питома вага технічного перекладу в загальному обсязі перекладацької продукції, що випускається в Україні, безупинно зростає. Під технічним перекладом мається на увазі певний вид перекладацької діяльності, а саме, переклад технічної літератури. При цьому, особливо важливо, якщо колись поняття технічного перекладу в нас зводилося майже винятково до перекладу з іноземних мов на українську, нині все більше росте переклад науково-технічних текстів з української мови на іноземну, головним чином, на англійську. Це – не тільки закономірний наслідок великих досягнень української науки й техніки, але і ріст міжнародних економічних і науково-культурних зав'язків України. Можна бути впевненим, що надалі роль науково-технічного перекладу в нашій країні не тільки не зменшиться, але, навпаки, буде все більше й більше зростати.

Основний зміст дослідження. Наукова і технічна література, у свою чергу, має декілька градацій. Наукові і технічні тексти відрізняються один від одного не

лише за областями науки або техніки, до якої вони відносяться, але і за ступенем їх спеціалізації.

До технічної літератури відносяться такі види текстів:

1. власне науково-технічна література, тобто монографії, збірники та статті з різних проблем технічних наук;
2. навчальна література з технічних наук (підручники, довідники й т.п.);
3. науково-популярна література з різних галузей техніки;
4. технічна й товаросупроводжувальна документація;
5. технічна реклама [1].

Основною особливістю науково-технічної літератури (за винятком такого жанру як науково-популярна література) є те, що на відміну від художньої й суспільно-політичної літератури, розрахованої на неспеціаліста, на кожную більш-менш грамотну людину, науково-технічна література розрахована на фахівця в даній галузі знань (або збирається в ній спеціалізуватися), тобто за своїм змістом орієнтується на вузьке коло людей. У мовному плані це знаходить своє вираження насамперед у насиченості науково-технічних текстів спеціальною термінологією, що виражають поняття, специфічні для даної галузі знання й відомі тільки особам, знайомим з даною галуззю науки або техніки.

Доцільно говорити про переклад як про особливу галузь мовознавства, що включає окремі дисципліни (переклад художньої літератури, переклад газетно-інформаційних текстів, переклад наукової і технічної літератури), що знаходяться в тісному контакті один з одним [5,7].

Виявлення об'єктивних закономірностей перекладу наукової і технічної літератури як самостійної дисципліни треба проводити на основі аналізу фактичного матеріалу окремих мов, виходячи з основних положень:

- 1) обмеження дослідження рамками природничих і точних наук;
- 2) виявлення спільних мовних закономірностей, наявним цим областям науки і техніки, що дозволить свідомо визначити вибір лексичних і граматичних засобів при перекладі, замінити інтуїтивну здогадку перекладом, заснованим на логіці мовних фактів;
- 3) розкриття ще не вивчених мовних закономірностей в результаті аналізу співвідношення окремих пар мов в процесі перекладу, що повинні внести певний внесок в загальну лінгвістику;
- 4) збагачення, систематизація і раціоналізація мови науки і техніки на основі лінгвістичного аналізу в співдружності з фахівцями в окремих галузях науки і техніки;
- 5) розвиток загальної теорії перекладу як окремої галузі мовознавства.

Для словникового складу наукової і технічної літератури характерне застосування великої кількості наукових і технічних термінів, тобто слів або словосполучень, що позначають наукові або технічні поняття. Провести чітку межу між термінами і словами повсякденної мови неможливо внаслідок багатозначності багатьох слів [5].

Терміни – це слова (або сталі словосполучення еквіваленти слів), тобто вони мають ті ж лінгвістичні властивості, що й будь-які інші одиниці словникового складу. Відмінність терміна від звичайного слова полягає, насамперед, в його змісті – терміни виражають поняття науково відпрацьовані (найчастіше мають точне визначення) і властиві певній конкретній галузі людського знання. Наукове опрацювання поняття, що виражається терміном, його стандартність висувають особливі вимоги до перекладу терміна, він повинен бути переведений саме

відповідним терміном, прийнятим у термінологічній системі тієї мови, на який здійснюється переклад [2].

В плані перекладу української наукової і технічної літератури істотну роль повинні зіграти словники. Проте відомо, що основний недолік словників – те, що вони не встигають за розвитком науки і техніки. Крім того, словники, що вийшли, виключно спеціалізовані.

Як і завжди, вирішальною умовою у виборі правильного значення багатозначного терміна при перекладі є контекст. Однак при перекладі технічної літератури виникають деякі специфічні труднощі, що полягають у тому, що технічну термінологію нерідко доводиться перекладати поза всяким мовним контекстом [4].

Ми маємо на увазі такі характерні види технічної документації, як, наприклад, специфікації на ті або інші вироби, списки запасних частин, усякого роду таблиці й ін., де спеціальна термінологія дається у формі простого перерахування або списку, без якого-небудь контекстуального оточення. Природно, переклад такого роду текстів має особливі труднощі. У цьому випадку рекомендується попередньо ознайомитися з літературою, у якій відповідна термінологія представлена в більш-менш розширеному контексті. Наприклад, якщо доводиться перекладати список комплектуючих запасних частин якого-небудь виробу, варто спочатку ознайомитися з розгорнутим описом даного виробу, щоб одержати уяву про комплект деталей, які входять до нього і т.д. [5].

Прийнято вважати, що науковій і технічній літературі властивий нейтральний спосіб викладу матеріалу, або нейтральний стиль. Проте має рацію А.В. Федоров, коли пише: «Поняття якогось «нейтрального стилю», тобто стилю сухого, позбавленого образності, емоційності, - поняття дуже відносне, бо сама відсутність цих властивостей складає виразну, хоча і негативну, стилістичну ознаку, виявляється в наявності і позитивна характерна ознака» [5].

Будь-яка жива мова завжди знаходиться у стадії безперервної зміни. Це торкається і мови наукової і технічної літератури. Як вже наголошувалося, сучасна мова науки і техніки сильно змінилася за останні три сторіччя. В основі технічної літератури тепер лежить формально-логічний (колективний) стиль.

Для того, щоб робити добрі переклади, треба володіти мовою наукової і технічної літератури, знати її закономірності. Багато філологів стають з часом чудовими перекладачами, якщо вони володіють потенційними здібностями до логічного мислення, якщо вони в змозі розвинути в собі науковий підхід до перекладу і, що дуже важливо, якщо здатні полюбити свою нову спеціальність, відноситися до неї з творчим ентузіазмом, бачити красу і стрункість формально-логічного стилю наукової і технічної літератури [5].

В науковій або технічній літературі основна увага автора направлена на конкретні факти, які треба описати і пояснити. Тим самим особа автора відсовується на другий план, а назва предметів, процесів і т.п. висуваються на перше місце.

У всіх випадках варто також прагнути одержати консультацію в осіб, знайомих із пристроєм і використанням даного устаткування або апаратури.

Висновки та перспективи. Розгляд питань перекладу наукової і технічної літератури з мовознавчих позицій викликає заперечення – з боку фахівців різних областей науки і техніки, серед яких широко поширена думка, що для перекладу достатньо мати елементарні знання іноземної мови, важливо лише добре володіти відповідною спеціальністю. В даний час вже не викликає сумніву необхідність глибокого лінгвістичного вивчення теорії і практики перекладу

наукової та технічної літератури. Проте, і в даному випадку, всі питання перекладу не можна пояснити безпосередньо лінгвістичним шляхом, їх треба вирішувати у співпраці з фахівцями даної галузі науки і техніки.

Щодо того, яким повинен бути переклад, добре сказав Т. Саворі: «Без коливань можна приєднатися до тих, хто затверджує, що переклад повинен володіти невимушеністю самостійної творчості, не повинен носити сліди мови оригіналу і що порівняння оригіналу і перекладу не повинне показати, де оригінал, а де переклад». Більш того, можна затверджувати, що в деяких випадках переклад наукового і технічного тексту повинен перевершувати оригінал:

1) переклад повинен бути точним, тобто передавати саме те, що міститься в оригіналі – не більше, не менше;

2) в перекладі повинна бути ясність і чіткість – незалежно від ступеня ясності оригіналу.

Отже, переклад технічної літератури треба розглядати як з мовознавчих, так із наукових і технічних позицій.

Список використаних джерел

1. Бархударов, Л.С. и др. Пособие по переводу технической литературы [Текст] / Л.С. Бархударов. – М.: Высшая школа, 1967. – 283 с.

2. Долматовская, Е.Ю. Методика обучения терминологии по специальности в неязыковом вузе [Текст] / Е.Ю. Долматовская. – М.: Высшая школа, 1979. – 204 с.

3. Левицкая, Т.Р. и Фитерман А.М. Проблема перевода. На материале современного англ. языка [Текст] / Т.Р. Левицкая, А.М. Фитерман. – М., Международные отношения, 1976. – 205 с.

4. Панько, Т.І., Кочан, І.М., Мацюк, Г.П. Українське термінознавство [Текст] / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.

5. Пумпянский, А.Л. Введение в практику перевода научной и технической литературы на английский язык [Текст] / А.Л. Пумпянский. – М.: Наука, 1981. – 344 с.

6. Тарнопольский, О.Б. Методика обучения английскому языку на I курсе технического вуза [Текст] / О.Б. Тарнопольский. – К.: Выща школа, 1989. – 200 с.

7. Шинкарук В.Д. Оцінний компонент в лексичному значенні слова / В.Д.Шинкарук // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Філологічні науки». – К.: Міленіум, 2016. – Вип.248. – С.6-14.

References

1. Barkhudarov, L.S. i dr. (1967). Posobyie po perevodu tekhnicheskoi lyteratury [Book on the translation of technical literature]. M.: Vysshaia shkola, 283.

2. Dolmatovskaia, E.Iu. (1979). Metodyka obucheniya terminolohyy po spetsyalnosti v neiazykovom vuze [Technique of training of terminology in the specialty in not language higher education institution]. M.: Vysshaia shkola, 204 .

3. Levytskaia, T.R., Fyterman A.M. (1976). Problema perevoda. Na materyale sovremennoho anh. yazyka [Translation problem. On material of modern English]. M., Mezhdunarodnye otnosheniya, 205 .

4. Panko, T.I., Kochan I.M., Matsiuk H.P. (1994). Ukrainske terminoznastvo [Ukrainian term knowledge]. Lviv: Svit, 216.

5. Pumpianskyi, A.L. (1981).Vvedeniye v praktyku perevoda nauchnoi i tekhnicheskoi lyteratury na anhlyiskyi yazyk [Introduction to translation practice of scientific and technical literature into English]. M.: Nauka, 344 .

6. Tarnopolskyi O.B. (1989). *Metodyka obuchenyia anhlyiskomu yazyku na I kurse tekhnicheskoho vuza* [Technique of training in English at the I course of technical educational institution]. K.: Vyshcha shkola, 200.

7. Shynkaruk, V.D. (2016) *Otsynnyi komponent v leksychnomu znachenni slova* [The evaluative component in the lexical meaning of the word]. Scientific Herald of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Philological Sciences Herald, Kyiv, Vyp.248, P.6-14

СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕХНИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Л.В. Березовая

Аннотация. Проанализированы основные особенности технического перевода. Перевод технической литературы следует рассматривать как с языковедческих, так и по научным и техническим позициям. Представлены особенности градации технической литературы и отмечается, что научно-техническая литература рассчитана на специалиста в данной области знаний (или собирается в ней специализироваться), то есть по своему содержанию ориентируется на узкий круг людей. Для словарного состава научной и технической литературы характерно применение большого количества научных и технических терминов, то есть слов или словосочетаний, обозначающих научные или технические понятия. Рассмотрены, что решающим условием в выборе правильного значения многозначного термина при переводе является контекст. Отмечена необходимость глубокого лингвистического изучения теории и практики перевода научной и технической литературы и важность решения вопросов перевода не только лингвистическим путем, но и сотрудничеством со специалистами данной области науки и техники.

Ключевые слова: технический перевод, научно-техническая литература, контекст, словарный состав, термин

SPECIFIC FEATURES OF TRANSLATION OF TECHNICAL LITERATURE

L. V. Berezova

Abstract. The main features of technical translation are analysed. Transfer of technical literature should be considered both with linguistic and on scientific and technical positions. Features of gradation of technical literature are presented and it is noted that scientific and technical literature is designed for the expert in the field of knowledge (or is going to specialize in it), that is according to the contents is guided by a narrow circle of people. Use of many scientific and technical terms, that is the words or phrases designating scientific or technical concepts is characteristic of dictionary structure of scientific and technical literature. It is considered that a condition in the choice of the correct value of the multiple-valued term when translating the context is decisive.

Identification of objective regularities of the translation of scientific and technical literature as self-contained discipline needs to be carried out on the basis of the analysis of the actual material of separate languages, proceeding from original positions: restriction of a research with a framework of the natural and exact sciences; identification of the common language regularities, to the available these fields of science and technology, will allow to define consciously the choice of lexical and grammatical tools when translating, to replace an intuitive guess with the translation

based on logic of the language facts; disclosure of not studied language regularities as a result of the analysis of a ratio of separate pairs of languages in translation process, have to make a particular contribution to the common linguistics; enrichments, systematization and rationalization of language of science and technology on the basis of the linguistic analysis in the commonwealth with experts in certain areas of science and technology; development of the common translation theory as certain area of linguistics.

We need the deep linguistic studying of theory and practice of translation of scientific and technical literature and importance of the solution of questions of transfer not only is noted by a linguistic way, but also cooperation with experts of this science and technology.

Keywords: *technical translation, scientific and technical literature, context, dictionary structure, term*

UDC 81'255.2:6.

TO THE PROBLEM OF TRANSLATION OF ENGLISH TRANSPORTATION TERMINOLOGY INTO UKRAINIAN

N. V. IAREMENKO, Ph.D. in Pedagogy,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

E-mail: iaremenko.nv@gmail.com

ORCID:0000-0002-5894-0295

Abstract. *Technical translation is the type of translation dealing with scientific and technical subjects and using the specialized terminology of the scientific or technical field involved that forms the vital part of the translating process. Dealing with terminology in specialised translation is quite a challenging task and may require much effort and creativity on the translator's side, the right choice of translation strategies and procedures. Transportation technology is a quickly developing field due to the age of globalization; as a result, the need for coining new technical terms is becoming difficult to ignore. The present study explores the strategies underlying the appropriate translation of transportation terms from English into Ukrainian. For this purpose, a corpus of 140 English transportation terms was randomly extracted from the two transportation websites and was compared with their Ukrainian equivalents. By comparing and contrasting the frequencies of the strategies used, it was revealed that the most frequently used translation procedure is calque (38%). Literal translation was the second most frequent procedure (26%), followed by borrowing procedure (15%). Equivalence and transposition were utilized the least, 13% and 8% respectively, for rendering the transportation terminology.*

Keywords: *technical term, terminology, transportation, translation strategies, direct translation, oblique translation, procedures*

Introduction. Technical texts are characterized by the use of Language for Special (Specific) Purposes (LSP), i.e. a language that is used in various professional settings. Bowker and Pearson state that any LSP characteristically contains specialized vocabulary, collocations and highly specific stylistic features, all of which need to be taken into consideration when translating a technical text [2, p.27]. According to Byrne, "the main concern for technical translators is not only to make sure that information is